

TEORII INTERDISCIPLINARE PRIVIND MANIFESTĂRILE ȘI AMENINȚĂRILE CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE

Col.prof.univ.dr. Constantin IORDACHE*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Jurist drd. Mihaela POSTOLACHE**

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Apărute din necesitatea de a identifica și explica mecanismele etiologice ale delictelor și crimelor și de a oferi soluții de prevenire a manifestărilor antisociale, criminologia și sociologia crimei au vechi și bogate tradiții în țara noastră. Analizate în perspectivă istorică, diversele orientări de nuanță penală, statistică, psihologică și sociologică apărute în România la începutul secolului al XX-lea au fost sensibil influențate de o serie de paradigme și teorii etiologice manifestate în diverse țări din Europa și America de Nord, și care au condus la fundamentarea unui sistem etiologic și predictiv specific criminologiei și sociologiei crimei.

Cuvinte cheie: crima organizată; criminologie; amenințări; concepte; transnațional.

Diferitele aspecte și forme de manifestare ale crimei organizate, ca și consecințele destabilizatoare pe care aceasta le produce asupra indivizilor, grupurilor și instituțiilor sociale au atras atenția nu numai organelor specializate de control social, ci și sociologilor și criminologilor, psihologilor și psihiatrilor, istoricilor, politologilor și filozofilor care au evidențiat raționalizarea, specializarea, organizarea și profesionalizarea anumitor acte și fapte cu un grad ridicat de pericolozitate și violență socială.

Considerăm că este necesar să definim conceptele de criminalitate, „crimă organizată”, „mafie”, „terrorism¹” și, mai nou, „crimă strategică”, pentru a înțelege mai bine fenomenul sau fenomenele care ne înconjoară și ne

* e-mail: jordache_constantin@yahoo.com

** e-mail: postolachemihaela@yahoo.com

¹ Jean Servier, *Le terrorisme*, Presse Universitaires de France, 1979, traducere de Bogdan Geangalău. *Studiu introductiv* de Nicu Gavriluță, Institutul European, Iași, 2002, p. 31.

afectează, în egală măsură, pe noi toți, crima organizată putând fi asociată cu: „Acea organizație (grup mai mare sau mai mic), care folosește și perpetuează conspirația criminală, are o structură organizată, își bazează existența pe teamă și teroare, corupție și manipulări ilicite și urmărește obținerea de beneficii financiare și alte avantaje”².

Sociologii au considerat că anumite zone sau medii încurajează delincvența, devenind terenuri propice pentru structurile crimei organizate. Succesul și bunăstarea traficantilor de droguri și ale altor infractori implicați în activități criminale constituie modele demne de urmat pentru tineri în locurile în care nu există alte alternative pentru progresul social³. Sursa crimei organizate își găsește astfel locul în destrămarea și proasta funcționare a sistemului (înțelegând sistemul în ansamblul său), ceea ce a făcut ca, după schimbările survenite în fostele state totalitare, crima organizată să se dezvolte cu mare repeziciune, surclasând structurile de drept, spulberând circuitele bancare, acaparând clasa politică, reușind să intimideze ori să copleșească sistemul represiv⁴.

Dezvoltarea căilor de comunicație și a mijloacelor de transport, a schimburilor comerciale și a turismului la scară mondială a permis deplasarea tot mai rapidă a infractorilor în diferite țări pentru săvârșirea de fapte penale, pentru a scăpa de răspunderea juridică ori pentru a ascunde sau valorifica produsul infracțiunilor. Această tendință a dus în primul rând la dispariția limitelor dintre național, regional și internațional și la întrepătrunderea problemelor politice, economice și sociale. În cadrul acestei tendințe globalizarea s-a extins și în sfera criminalității.

Formele de manifestare a criminalității organizate s-au diversificat de la o zi la alta, acestea trecând de la domenii tradiționale, cum sunt jocurile de noroc, camăta și prostituția, la traficul cu opere de artă și obiecte arheologice furate, fraudele cu cărți de credit, comerțul cu animale și păsări rare etc., ajungându-se la organizarea activității infracționale după modelul companiilor legale (sectoare de preluare, producție, transport, valorificare, protecție)⁵.

Teorii crimonologice psiho-sociologice și politice privind crima organizată transfrontalieră – manifestări și amenințări

Apărute din necesitatea de a identifica și explica mecanismele etiologice ale delictelor și crimelor și de a oferi soluții de prevenire a manifestărilor antisociale, *criminologia și sociologia crimei* au vechi și

² National Security Council, *International Crime Threat Assesment*, web site: www.terrorism.com/documents/2006

³ F. Alder și alții, *Criminologia*, Ediția a II-a, Editura MacGrew N.J. All., SUA, 1995, p. 304.

⁴ Damian Miclea, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploiești, 2001, p. 13.

⁵ *Ibidem*, p. 17.

bogate tradiții în țara noastră. Analizate în perspectivă istorică, diversele orientări de nuanță penală, statistică, psihologică și sociologică apărute în România la începutul secolului al XX-lea au fost sensibil influențate de o serie de paradigme și teorii etiologice manifestate în diverse țări din Europa și America de Nord, și care au condus la fundamentarea unui sistem etiologic și predictiv specific criminologiei și sociologiei crimei.

Primele concepții teoretice și cercetări practice s-au concentrat, prioritar, asupra identificării și explicării genezei „externe” și „interne” a criminalității, a evoluției diverselor tipuri de crimă și criminali, ca și asupra profilaxiei și tratamentului crimei, în general, dar a criminalului, în special.

„Convenția cadru a ONU împotriva crimei organizate” precizează la art.1 că „prin crimă organizată” se înțeleg: Activitățile unui grup de trei sau mai multe persoane, cu legături de tip ierarhic sau străine, care se manifestă prin violență, intimidare sau corupție, atât pentru sprijinirea activității criminale, cât și pentru a se infiltra în economia legitimă, în special prin⁶:

- trafic ilicit de droguri sau substanțe psihotrope și spălarea banilor, așa cum au fost definite de Convenția Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope din decembrie 1988;
- trafic de persoane, așa cum a fost definit de Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției, din 2 decembrie 1949;
- falsificare de monedă, așa cum a fost definită de Convenția internațională pentru suprimarea falsului de monedă, din 20 aprilie 1929;
- trafic ilicit sau furt de obiecte culturale, așa cum a fost definit de convenția UNESCO asupra mijloacelor de interzicere și prevenire a importului ilicit, exportului și transferului drepturilor asupra proprietăților culturale, din 14 noiembrie 1970, și de convenția UNIDROIT asupra obiectelor culturale furate sau exportate ilegal, din 24 iunie 1995;
- furt de materiale nucleare, folosirea lor improprie sau amenințarea cu folosirea lor împotriva populației, așa cum au fost definite de Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare, din 3 martie 1980;
- acte teroriste;

⁶ Cristina Vasile Mardale, *Criminalitatea organizată transfrontalieră – O amenințare în expansiune*, Revista *Univers Strategic* nr. 2/2010, București, Editura Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”.

- trafic ilicit sau furt de vehicule cu motor;
- corupere a oficialităților publice.

În sensul celor prezentate, corupția reprezintă folosirea abuzivă a puterii în interes propriu.

Criminalitatea transfrontalieră este o adaptare a fenomenului criminalității, cu toate componentele și dimensiunile sale la noile condiții. Aceste noi condiții sunt următoarele:

- diminuarea semnificativă a autorității politice interne în folosul reglementărilor internaționale;

- internaționalizarea informației, crearea unor companii și a unor corporații cu dimensiuni internaționale, ceea ce implică extinderea semnificativă, schimbarea sau transformarea frontierelor economice și, adesea, intrarea lor în conflict cu cele politice (un astfel de conflict creează extrem de multe vulnerabilități care sunt benefice pentru criminalitatea transfrontalieră);

- accelerarea schimburilor informaționale, economice și de altă natură între entitățile statale, economice, informaționale, internaționale etc., ceea ce duce la crearea și modernizarea unor infrastructuri de transport, comunicații, de producție, de depozitare etc., la apariția unor noi vulnerabilități și, deci, a unor noi oportunități pentru terorism și pentru crima organizată;

- crearea unor baze de date, a unor rețele reale și virtuale, ce pot fi folosite de crima organizată pentru extinderea operațiilor sale, pentru propria protecție și îngreunarea acțiunilor autorităților statale împotriva organizațiilor mafioate, ale economiei subterane, rețelelor de traficanți etc.;

Fenomenul, privit din punct de vedere politic, este caracterizat ca o amenințare netradițională la adresa securității naționale și regionale ce implică corupția, violența fizică și intimidarea populației, subminarea bunăstării politice, economice, sociale a statului.

Criminalitatea organizată transnațională există, în viziunea unor politologi, atunci când: o organizație a cărei funcționare este apropiată de cea a unei întreprinderi internaționale, practică o diviziune foarte avansată a sarcinilor, dispune de structuri ermetic compartimentate, concepute în mod metodic și durabil și care se străduiește să realizeze profituri cât mai ridicate, comițând infracțiuni și participând la economia legală. Această structură puternic ierarhizată, dispune de mecanisme eficiente pentru a-și impune regulile interne și face apel la violență, intimidare, pentru a influența viața politică și economică.

Și pentru sociologi definirea termenului de criminalitate organizată este strâns legată de definirea conceptului de organizație criminală. Potrivit acestui concept „criminalitatea organizată” constă în comportamente specifice

organizațiilor criminale care sunt strict structurate și adesea profesionale; aceasta poate să ia diferite forme, are un înalt grad de structură internă și recurge la intimidare, violență, teroare, corupție.

În prezent, conform datelor furnizate de Interpol, în lume există și acționează patru tipuri de organizații criminale :

- cele de tip mafiot ;
- cele alcătuite din profesioniști ai crimei;
- cele pe structuri etnice ;
- cele teroriste.

Revenind la caracterizarea făcută de Edwin Sutherland fenomenului de criminalitate organizată, identificând-o ca fiind criminalitatea „gulerelor albe”, trebuie să specificăm că acest fenomen nu se poate reduce doar la criminalitatea „gulerelor albe”, fiindcă aceasta este numai o parte dintr-un întreg. Aspectul a fost sesizat de Donald Cressey⁷, care considera că noțiunile de „grup”, „bandă”, „sindicate”, „carteluri”, „confederații” etc., care au drept obiectiv crima și corupția, desemnează organizații criminale și crima organizată.

Louise Shelley este de părere că sfârșitul secolului XX a însemnat și apariția unui nou fenomen – globalizarea simultană a crimei, terorii și corupției, o adevărată trinitate a răului care se manifestă în întreaga lume⁸. Ea poate fi întâlnită nu numai în țările cele mai sărace din America Latină sau în Africa, dar și în America sau în țările cele mai prospere din Europa. Mafia globală, *pax mafiosi*, partea întunecată a globalizării, economia ilicită globală sunt cei mai recentți termeni care definesc apariția crimei organizate transnaționale.

Într-o altă accepție, prin „crimă organizată” se înțelege acel segment infracțional la care se raportează activități ilegale de natură să afecteze grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale și politice, desfășurate prin metode și mijloace, în mod constant, planificat și conspirat, de către asociații de indivizi, cu ierarhie internă bine determinată, în structuri specializate și mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite, la cote deosebit de ridicate⁹.

Criminalistul american H. Abadinsky¹⁰, profesor la St. Xavier University, definește „crima organizată” ca „o asociație nonideologică, implicând un anumit număr de persoane aflate într-o strânsă interacțiune

⁷ Donald Cressey, *Criminal organization*, citat Dan Banciu în lucrarea *Sociologie juridică*, Editura Hyperion XXI, București, 1995, pp. 153-154.

⁸ Ion Suceavă, *Interpol la început de mileniu*, Editura Meronia, București, 2007, p. 26. citat de Georgeta Ungureanu, *Criminologie generală: Note de curs*, disponibil online pe: <http://www.scribd.com/doc/50436810/Criminologie-Generală>

⁹ Sorin Rădulescu, Dan Banciu, *Sociologia crimei și criminalității*, Editura Șansa, București, 1996, p. 68.

¹⁰ Paolo Pezini, *Mafiile*, Editura BIC-ALL, București, 2003, pp. 8-9.

socială, organizată pe baza unei ierarhii alcătuite din cel puțin trei niveluri, în scopul de a-și asigura profitul și puterea cu activități ilegale. Locul în interiorul ierarhiei și gradele cu o anumită importanță pot fi atribuite în funcție de gradele de rudenie și de relațiile de prietenie sau, în mod rațional, în funcție de specializarea fiecărui individ în parte”.

Premeditată și concepută până la detaliu, în ceea ce privește rolul și modul de acțiune al celor care o înfăptuiesc, criminalitatea organizată se deosebește fundamental de acțiunile criminale ale unor indivizi care se asociază ocazional pentru a comite infracțiuni.

Formele concrete de manifestare ale criminalității organizate diferă de la o țară la alta, dar există și grupuri criminale ale căror acțiuni afectează concomitent mai multe țări.

Deși definiția și tipurile crimei organizate sunt controversate pe plan mondial, mulți specialiști considerându-le prea generale, concluzia care se desprinde este clară: pentru a avea un program eficient de luptă împotriva criminalității organizate, trebuie să fie înțeles comportamentul criminal în ansamblu.

Concluzii și recomandări

Privind spre viitor, este evident că Regiunea Extinsă a Mării Negre dispune de un potențial considerabil de dezvoltare viitoare. Cooperarea regională este în avantajul majorității statelor din această parte a Europei și al întregului continent. Uniunea Europeană, prin țările membre din zonă – Bulgaria, Grecia și România - și prin inițiativele sale la Marea Neagră poate contribui, de asemenea, într-o măsură substanțială la înscrierea tuturor statelor din acest spațiu pe traiectoria valorilor politice, economice, democratice și de securitate europene.

Un aport semnificativ la stabilitatea și securitatea regiunii, și în special la aprofundarea reformelor democratice și la eforturile de reglementare pașnică a conflictelor și diferendelor din această parte a continentului, revine Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Consiliului Europei (CE). În calitate de state membre ale celor două organizații, toate națiunile din spațiul pontic au subscris la principiile și valorile OSCE și CE și, prin urmare, la obligația respectării și transunerii lor în practică. În același spirit, și NATO, prin membrii săi de la Marea Neagră – Bulgaria, Grecia, România și Turcia – și prin parteneriatele promovate de Alianță cu Federația Rusă, Ucraina și alte țări din regiune, este în poziția de a aduce o contribuție esențială la stabilitatea și securitatea acestui spațiu, în interesul comun al tuturor statelor din zonă, al întregii Europe, al SUA și al păcii mondiale.

Având în vedere faptul că problemele acestei părți a Europei nu pot fi soluționate decât prin mijloace politico-diplomatice, printr-o cooperare largă,

cu luarea în considerare a intereselor tuturor părților în cauză, ar fi potrivită crearea la nivelul instituțiilor specializate din țară a unui mecanism special de conciliere și mediere pentru încurajarea soluționării diferendelor și conflictelor din Regiunea Extinsă a Mării Negre¹¹. Pentru succesul inițiativelor românești în acest spațiu, este desigur esențial ca substanța lor să fie stabilită în strânsă conlucrare cu Turcia, Grecia, F. Rusă, Ucraina, precum și cu celelalte state din zonă.

O asemenea abordare ar contribui, în mod efectiv, la întărirea poziției României în regiune, sporind, în același timp, influența sa în dezbaterile din cadrul Uniunii Europene cu privire la construcția europeană și la creșterea rolului moderator al UE în politica mondială.

Autoritățile de specialitate de la Bruxelles ar putea să analizeze posibilitatea înființării unei platforme regionale de cooperare în regiunea Mării Negre, care ar urma să reunească țările membre UE riverane și cu interese în zonă, agențiile UE relevante, țări terțe aparținătoare regiunii, Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN), Centrul Regional pentru Combaterea Infraționalității Transfrontaliere (Centrul SECI) de la București, Centrul de Informare și Coordonare al Frontierei Mării Negre de la Burgas și Centrul Virtual GUAM. Contribuțiile UE la această platformă regională ar putea să includă activități de training derulate prin programe de înfrățire instituțională (twinning) și diseminarea bunelor practici ale EUROPOL și FRONTEX.

Țările partenere ale Politicii Europene de Vecinătate (PEV) din regiunea Mării Negre trebuie să încheie și să implementeze acorduri de cooperare cu EUROPOL și FRONTEX.

Este necesară o mai bună coordonare a eforturilor României, Moldovei și Ucrainei în combaterea diverselor forme de criminalitate organizată, care ar putea fi realizată în cadrul OCEMN, luând drept bază protocolul suplimentar de cooperare în domeniu semnat de miniștrii de interne ai statelor membre ai organizației.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 508 privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Monitorul Oficial nr. 1089 din 23.11.2004, București, 2004.

¹¹ Nicolae Micu, *România și spațiul Mării Negre. Evoluții și perspective*. Articol apărut în Revista Infosfera nr. 4/2009, p. 51, disponibil online pe: <http://www.mapn.gov.ro/publicatii/2011/infosfera4.pdf>, accesat în 19.01.2012.

Legea 39/2003 privind prevenirea și combaterea crimei organizate

Legea nr. 535 privind prevenirea și combaterea terorismului,
Monitorul Oficial nr. 1161 din 08.12.2004,
București, 2004

Legea nr.143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit
de droguri;

Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea
faptelor de corupție;

Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de
persoane;

Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în
materie penală;

Legea nr.656/2002 privind prevenirea și sancționarea spălării banilor;
Frunzeti Teodor, *Studii strategice și de securitate*, Editura Centrului
Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006.

Iordache Constantin, *Rezolvarea legală a diferendelor internaționale*,
Editura UNAp „Carol I”, București, 2005.

Miclea Damian, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion,
Ploiești, 2001.

Rădulescu Sorin, Banciu Dan, *Sociologia crimei și criminalității*,
Editura Șansa, București, 1996.

Sandu I.E., Sandu Florin, Ioniță Iulian, *Criminologie*, Editura Sylvi,
București, 2001.